

D · N
11/6 1953

Italiens märkvärdiga val

Det italienska val vars resultat nu är någorlunda klart hör säkerligen till historiens mest egenartade. Den nya vallagen är vad den utslagsgivande deputeradekammaren beträffar unik i sitt slag; den föreskriver att ett parti eller ett samverkande block som erövrar mer än 50 procent av rösterna skall få nära två tredjedelar av mandaten, 380 av 590; om däremot inte 50 procent uppnås, tillämpas den proportionella metoden. Vallagen har skarpt kritiserats av oppositionen som odemokratisk. Man har till och med jämfört den med Mussolinis första vallag av år 1923, som emellertid på en avgörande punkt var helt olikartad; enligt denna lag fick det största partiet eller blocket två tredjedelar av mandaten, såvida blott 25 procent av rösterna uppnåddes. Vallagens försvarare har däremot hänvisat till att en majoritet bland väljarna i parlamentet bör kunna få en starkare ställning än röstsiffrorna proportionellt betingar, för att en stark och handlingskraftig regering skall kunna bildas; i England, har det sagts, är det nära nog regel att det vid valet starkaste partiet, även om det endast fått hälften eller mindre av rösterna, genom majoritetssystemet får en väldig övervikt inom underhuset.

En följd av dessa bestämmelser har blivit att frågan om uppnåendet av de 50 procenten helt stått i förgrunden vid valet. Nu tycks det vara klart att denna speciella regel inte blir tillämplig; visserligen finns det en möjlighet att en granskning av det mycket betydande antal röster som förklarats ogiltiga kommer att medföra en ändring, men den möjligheten är inte stor. Från denna synpunkt kan det sägas att centerblocket eller om man så vill regeringsblocket har misslyckats. I detta block ingår fyra partier, de

kristliga demokraterna, det ojämförligt största partiet inom koalitionen, och republikanerna — vilka nu tillsammans bildar regering — samt socialdemokraterna eller högerradikalerna och liberalerna, som visserligen för närvarande står utanför regeringen, men i stort sett understött denna. Blocket har med omkring 13,5 miljoner röster vid ett valdeltagande av 94 procent stannat vid något mindre (57.000 röster) än hälften av rösterna. Majoritet i deputeradekammaren får man, med 303 platser mot oppositionens 287. Men denna majoritet är oroväckande svag. Oppositionen är visserligen splittrad och kan alltså inte samverka för att nå regeringsmakten. Det farliga med denna opposition är emellertid att den alldeles övervägande är fientlig mot den bestående regimen och kan tänkas liksom ytterlighetspartierna i Tyskland under Weimarrepubliken och i Frankrike under skilda skeden tillfälligt gå samman för att störta regeringen och kompromettera folkstyrelsen.

Valen innebär inte blott att regeringsblocket misslyckats i strävandet att vinna majoritet bland väljarna, utan också en klar tillbakagång för detta block. De kristliga demokraterna har gått tillbaka från 45 procent vid valen 1948 till 40,1 procent; en framgång kan dock noteras i jämförelse med kommunalvalen 1951—1952, då partiet uppnådde endast 36 procent. I det hela har blockets andel i valmanskåren sedan 1948 minskat från över 60 till något under 50 procent. Vad man kallar vänstern, kommunisterna och de med dem samverkande vänstersocialisterna, har gjort vinster, om också inte mer betydande; i procent av rösterna har de vunnit drygt 35 procent mot 32 procent 1948, och deras sammanlagda antal mandat har ökat från 184 till 218. De mest sensationella framgångarna har hemförts av två så kallade högerradikala partier, vilka förut varit obetydliga och fortfarande är relativt små; monarkisterna får 40 platser i stället för 9, nyfascisterna (Movimento sociale italiano) 29 platser i stället för 6 — tillsammans drygt 13 procent av rösterna mot mindre än 7 procent 1948.

Om orsakerna till detta resultat är det inte möjligt att

göra annat än lösa antaganden. Någon kris som kan förklara ett utbrett missnöje med regeringspolitiken föreligger inte. Produktionsstegringen under senare år har varit ungefär densamma som i flera andra västdemokratier, arbetslösheten (omkring 1,5 miljoner) är mindre än för några år sedan; regeringen anklagas visserligen för att ha gått fram alltför försiktigt i jordfrågan, men de reformer som genomförts har dock skapat något hundratusental nya självägande jordbruk. Att kommunisterna och deras allierade haft framgångar får kanske tillskrivas dels de paroller om avspänning som kommit från Moskva, dels den moderata taktik som tillämpats i valkampanjen; kommunisterna har sagt sig vara demokratins, fredens och den italienska självständighetens försvarare och har sålunda återgått till den gamla folkfrontspropagandan. Att monarkister och nyfascister vunnit så stora vinster — det är uppenbarligen främst åt dessa håll som regeringsblocket förlorat röster — måste ses mot bakgrunden av att faran från vänster inte tett sig så aktuell och fruktansvärd som för fem år sedan (strax efter den tjeckiska demokratins fall) och att man på reaktionärt håll anser ministären De

Gasperi vara alltför reformvillig och alltför starkt lierad med västmakterna.

Den italienska demokratins styrka har försvagats, men det vore oriktigt att tala om ett nederlag av avgörande betydelse. De Gasperi har fortfarande en majoritet bakom sig; kommunisterna och deras medlöpare, som utgör den verkliga faran för folkstyrelsen i detta land, har inte gått avsevärt framåt. Möjligen känner sig De Gasperi dock tvungen att söka bredda underlaget för regeringens politik. En samverkan med kommunisterna och vänstersocialisterna lär vara utesluten, liksom en allians med nyfascisterna, som också är fiendliga mot själva demokratin. Monarkisterna, som inte vill avskaffa parlamentarismen, utan arbetar för en konstitutionell monarki, kan däremot tänkas komma i fråga. Visserligen har De Gasperi före valet förklarat att ett sådant samarbete vore orimligt, men denna deklaration var självfallet nödvändig för att varna tveksamma kristligt demokratiska väljare för det parti som närmast lockade dem. Vårre är att monarkisterna ställt sig kritiska till regeringens utrikespolitik. Att denna politik står fast även efter valet finns det ingen anledning att betvivla.